

Erzurum Büyükşehir Belediye Binası Ön Bahçe Peyzaj Tasarım Çalışmasının Tasarım İlkeleri Bağlamında Değerlendirilmesi

Hilal TURGUT

Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Artvin

Eser Bilgisi:

Araştırma makalesi

Sorumlu yazar: Hilal TURGUT, e-mail: hturgut@artvin.edu.tr

ÖZET

Kamusal mekânlar toplumun her kesimi tarafından yoğun olarak kullanılan alanlardır. Bu nedenle buralardaki peyzaj tasarım çalışmalarının toplumun her kesiminden kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayabilecek yeterlilikte olması beklenir. Tasarım yapılırken tasarım kriterleri ve teknik standartlar tasarımcıyı yönlendirmektedir. Bu çalışma ile Peyzaj mimarlığı tasarım çalışmalarında tasarlama ve uygulama aşamalarındaki temel sanat prensiplerinin ve Gestalt ilkelerinin, somut bir örnek üzerinde ortaya konulması amaçlanmıştır. Projede vurgu öğesi olarak kullanılan su elemanı, bitkisel tasarım alanları, tören alanı ve otopark alanları yer almış ve alanın kent ile ilişkilendirmesi yapılmıştır.

Anahtar kelimeler, Erzurum, Gestalt, kamusal alan, temel tasarım ilkeleri

Evaluating a Landscaping Project Based on the Design Principles: A Case Study for the Front Yard of the Erzurum Metropolitan Municipality Building

Article Info:

Research article

Corresponding author: Hilal TURGUT, e-mail: hturgut@artvin.edu.tr

ABSTRACT

Public places are areas used heavily by all part of the community and that is why landscape designing efforts in public places should efficiently satisfy the needs of all the users in the community. During the designing stages, design criteria and technical standards guide the designers. With this study, it was aimed to reveal basic art principals and the Gestalt guidelines in design and application stages of environmental arrangements related to Landscape Architecture on an embodiment example. In the project, there is water element used as an emphasizing unit as well as vegetative design areas, ceremonial places and parking lots and the study area was associated with the city.

Keywords: Erzurum, Gestalt, public place, basic design principles.

GİRİŞ

İnsanoğlu sürekli olarak yaşadığı mekânı güzelleştirme, geliştirme ve daha yaşanabilir hale getirme kaygısı ile çalışmıştır. Peyzaj mimarlığı çalışmaları da hep bu felsefe ile insanlara daha yaşanabilir ortamlar oluşturmayı amaçlamıştır. Tarihsel gelişmelere bakıldığında pek çok değişim ve gelişim süreci içerisinde insanlar farklı şekillerde amaçlarına ulaşmayı denemişlerdir. Bu amaç içerisinde güzel sanatların diğer dalların desteğini alma felsefe ile varoluş ve

güzele ulaşma çabalarını beraber sürdürmüşlerdir.

Peyzaj mimarlığı çalışmalarında tasarım yapılacak alanın mekânı ve amacı, tasarımın şekillenmesi açısından önemlidir. Peyzaj mimarlığı kırsal ve kentsel alanlarda çalışmalar yapmaktadır. Kentsel mekânlar, dış mekânlar içinde kentin büyük ölçüde binalarla tanımlanan fakat binaların dışında kalan bölümleri olup kentlerdeki toplu yaşam sonucu ortak ya da kişisel gereksinimlerin

karşılandığı mekân türleri olarak tanımlanır. Kentsel mekânlar; özel, kamusal, yarı özel veya yarı kamusal olmak üzere üç grupta ele alınır (Yıldız 1996).

Kamusal dış mekânlar toplumun kullanımına açık, kent insanının ortak kullandığı mekânlar bütünüdür (Yıldız 1996). Özel yaşamın aksine, toplu yaşamın tüm etkinliğinin süregeldiği her yaş, cins ve meslek grubunun yararlanmasına açık, kent strüktürü içinde yer alan mekânlardır (Kap 2006). Kamu kurum ve kuruluşların dış mekân tasarımı; çevresel karakterin korunması, mekânlar arasında iç mekân-dış mekân ilişkisinin sağlanması, kentsel dokunun sürekliliğinin sağlanması, ulaşılabilirliğin sağlanması, sembol oluşturma, resmiyet, algılanabilirlik, görsellik ve estetik gibi veriler dikkate alınmalıdır (Atabeyoğlu 2011, Yıldız 1996, Sağlar 1998).

Kamu bina çevrelerinde yapılacak peyzaj tasarımı, hitap edilen kullanıcı kesiminin çok çeşitli olması, yaş aralığının geniş olması ve ekonomik nedenler tasarımı kısıtlayıcı yönde rol oynamaktadır. Alan çalışmalarında algılanabilir ve estetik mekânlar oluşturma, tasarımcının öngörülerini ile oluşmaktadır.

Tasarımcı bazı tasarım ilkeleri ve kuramları doğrultusunda kendisine yön bulabilmektedir. Çizgi, yön, biçim, ölçü, aralık, doku, renk, değer (ton değeri), hareket, ışık ve gölge tasar öğeleridir. Tekrar, uygunluk, zıtlık, koram, egemenlik, denge, birlik peyzaj tasarım çalışmalarında bilinmesi gereken tasar ilkeleridir(Güngör 1972)

Peyzaj mimarlığı çalışmalarında karşılaşılan kuramlardan birisi Gestalt kuramıdır. Yirminci yüzyılın ilk dönemlerinde, Avusturyalı bir profesör olan Christian Von Ehrenfels, "Gesstalt qualitat" veya "form-niteliği" adını verdiği bir kuram ortaya atmıştır. Bu kurama göre form veya şeklin

kendisi, bütünüyle bir duyuşsal öğedir. 1912'de Almanya'da Wertheimer'in devinim ile ilgili yazdığı bir makale ile Gestalt kuramı başlamış olmakla beraber, ilkeleri Wertheimer, Köhler ve Koffka tarafından geliştirilmiştir. Almanca bir sözcük olan Gestalt sözcüğü biçim, şekil, form, parçaların sadece toplamı değil, entegre olmuş bütün gibi anlamları vardır. Gestalt Almanca'da yerleştirmek, düzenlemek anlamına gelen "stellen" fiilinden türetilmiştir. Alman ve Avusturyalı psikologların ortaya attıkları "Gestalt" kavramı, temelde insan gözünün görsel deneyimleri nasıl organize edip algıladığını araştırmaktadır. (Erdal 2006).

Gestalt teorisini anlayabilmek için teorisinin temel prensiplerine bir göz atmak gerekir. Bu temel prensiplerden birincisine göre görsel bir imajın parçaları, farklı bileşenler şeklinde çözümlenebilmekte ve değerlendirilebilmektedir. İkinci temel prensibe göre ise görsel bir imajın tamamı, onun parçalarının toplamından farklı ve daha kapsamlıdır.

Gestalt kuramına göre problemin bir bütün olarak derinliğine kavranıp buna bütün halinde çözüm aranması, kişiyi hızlı ve özgün buluşlara götürür. Gestalt felsefesini bilmek tasarımcıya hedef kitlenin davranışlarını değerlendirebilmek açısından değerli veriler sunmaktadır. İnsan gözü biçimleri ve formları gruplandırma ve ilişkilendirme özelliğine sahiptir. Bu kurama göre aşağıdaki algılama ilkeleri ortaya konulmaktadır (Uçar 2009; Derman 2010).

- **Obje-bütün ilişkisi:** Yüzeysel tasarımın figür-arka plan ilişkisinden yola çıkar. Ortaya koyulan obje bütün ilişkisi birbirleri arasındaki zıtlık ile belirgin hale gelir. Bu zıtlık renk, doku vs. gibi farklılıklarla ortaya konulabilir.

- **Denge:** İnsan doğası gereği simetri ile ortaya çıkan bir denge arayışı içindedir. Denge unsuru her zaman mutlak simetri ile birlikte bulunmak zorunda değildir. Doku, küçük-büyük ilişkisi, renk ilişkisi gibi farklı durumlar oluşturarak denge sağlanabilir.
- **Eşbiçimli uyumluluk:** İmajların yapısal karakterlerinin simgeledikleri biçimlerle olan ilişkileri ve anlamlarının uyumluluğu ilkesidir.
- **Algısal gruplama:** Birbirine yakın grupların, uzak olanlara nazaran belirli gruplar halinde algılanması ilkesidir.
- **Benzeşme ve ayrışma:** Benzer biçimlerin grup içinde birlikte algılanmasına karşın aslında birbirinden farklı olmaları durumudur.

Peyzaj mimarlığında tasarımın amacı ve tasarım alanı çalışmanın şekillenmesinde ön plana çıkmaktadır. Tasarımcı amaç ve alan doğrultusunda bir kavram ile tasarımına başlamalıdır. Bu şekilde daha net okunabilir ve özgün çalışmalar ortaya konulabilir (Turan ve Bayazıt 2010, Turan ve Altaş 2003). Bir diğer önemli konu da peyzaj tasarım çalışmalarının sürdürülebilir olmasıdır. Bu ise kullanıcı isteklerinin ne kadar karşılanabildiği ile ilintilidir. Tasarımcının estetik kaygıları olması gereklidir ancak bu yeterli değildir. Hem estetik hem de kullanıma yönelik işlevlerin birlikte olduğu yaklaşımlar tasarımcıyı başarıya götürür. Peyzaj mimarlığı çalışmalarında tasarımların uygulamaya

aktarımındaki başarı çok önemlidir. Pek çok dış faktör çalışmanın sürecini etkilemektedir. Uygulama aşamasında tasarımların ekonomik yönü ve işgücü olanaklarının önceden planlanması, başarı için diğer önemli etkenlerdir. Tasarım hem gerçekçi hem de sezgisel görünümüleri içerir. Bu nedenle tasarım süreci adımların çatısıdır ve tasarımcıya hem gerçekçi hem de sezgisel aşamaların birlikte kullanılmasıyla mümkün olan en iyi tasarım çözümünün üretilmesinde yardımcı olur, organize bir şekilde çalışılmasını sağlar (Küçükerbaş, 2010).

Bu çalışmada; somut bir örnek teşkil eden Erzurum Büyükşehir Belediye binası ön bahçe peyzaj tasarımının, tasarım ilkeleri ve Gestalt algılama prensipleri çerçevesinde değerlendirmesi yapılmıştır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışmanın materyalini Erzurum Büyükşehir Belediyesi hizmet binası ön bahçe düzenlemesi oluşturmaktadır. Çalışma alanı Atatürk Üniversitesi Kavşağı ile Havuzbaşı Kavşağı arasında bulunan aks üzerinde yer almaktadır. Alanın uzunluğu 70 m ve genişliği ise 35 m dir. Mekân, Atatürk Üniversitesi Yerleşkesi ile Erzurum kent merkezi arasında yer almakta olup 4 şeritli yola temas etmesi nedeni ile yaya ve araç trafiğinin yoğun olduğu bir konumda yer almaktadır (Şekil 1). Mekânın tasarımı 2000 yılı Mayıs-Ekim ayları arasında Erzurum Büyükşehir Belediyesi, Park ve Bahçeler Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmiştir.

Şekil 1 Çalışma alanı hava fotoğrafı (Google Earth 2004)

Çalışma başlıca 4 aşamadan oluşmuştur. Literatür taraması aşamasını takiben veri toplama, inceleme, yerinde gözlem çalışmaları yapılmış, alanda fotoğraflar çekilmiş ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bu değerlendirmelerde, Erzurum Büyükşehir Belediyesi ön bahçe peyzaj tasarımı çalışması sürecinde dikkate alınan işlevsel yaklaşım ölçütlerinin ortaya konulması, yorumlanması ve uygulanması irdelenmiştir. Alan tasarımında dikkate alınan estetik ölçütler; kamusal mekan tasarım ilkeleri, temel tasarım ilkeleri ve Gestalt algılama prensipleri göz önüne alınarak değerlendirilmiştir. Projenin sayısal ortama aktarılmasında AutoCAD yazılımı ve alanın hava fotoğraflarının elde edilmesinde ise GoogleEarth programı kullanılmıştır.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Peyzaj tasarım süreci içerisinde değerlendirilen çalışmada; ilk olarak temel plan bilgilerine ulaşılmıştır. Binaya ilişkin veriler, alanın konumu, komşu parseller, trafik, iklim, toprak, altyapı tesisleri, vejetasyon verileri elde edilmiştir. Alan ile

ilgili görsel erişim analizleri ve işveren kurumun isteği doğrultusunda temel değerlendirmeler yapılmıştır. Yapılan bu değerlendirmeler ışığında program elemanları oluşturulmuş ve leke çalışması yapılmıştır. Çalışmanın bu aşamasında çalışmanın amacına uygun oturtulması ve bir tasarım felsefesi oluşturulabilmesi için elde edilen veriler ışığında aşağıda detayları verilen bazı tasarım kararları alınmıştır. Bu kararlar alınırken kamu kurum dış mekân tasarım ilkeleri ve Gestalt ilkeleri temel alınmıştır. Daha sonraki aşamada tasarım süreci de göz önünde tutularak kavram planları oluşturulmuş ve ilk avan proje ortaya çıkarılmıştır. Bu aşamada peyzaj mimarlığı çalışmalarında kullanılan bazı antropometrik veriler göz önünde tutulmuştur Bu projenin olgunlaştırılması ile avan proje netleştirilerek kesin projeye geçilmiştir. Kesin projenin oluşturulmasından sonraki aşamada alanda uygulanması düşünülen Atatürk büstü ve diğer donatılara ait konstrüksiyon tasarımları yapılmıştır. Bu aşama ile birlikte tasarım süreci sona ermiş ve uygulama süreci başlamıştır.

Mevcut Durum ve Çevre Analizi Sonucunda Elde Edilen Veriler

Erzurum Büyükşehir Belediye Binası bahçe düzenlemesi için, çalışma alanının niteliğine uygun gerek estetik gerekse fonksiyonel olarak kaliteyi yakalayacak bir uygulama projesinin yapılması hedeflenerek başlanan tasarımda ilk olarak alana ait veriler değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler ışığında aşağıdaki verilere ulaşılmıştır.

- Çalışma alanı U şeklinde konumlandırılmış dört katlı belediye binasının ön tarafında yer aldığından içe dönük bir mekândır.
- Binanın orta kısmında Erzurum Büyükşehir Belediyesi ana giriş kapısı ve bu girişin doğusunda evlendirme dairesi olarak kullanılan bölümün girişi bulunmaktadır.
- Bina giriş kapısı zeminden 1,5 m yüksekliktedir.
- Zemin pembe kaldırım taşlarının devamı şeklinde döşenmiştir.
- Alanda yer yer çökmeler oluşmuş ve bu durum drenaj sorununa yol açmıştır.
- Alanın tamamen yapısal materyal ile döşenmiş olması nedeniyle ışık yansıması sorunu vardır.
- Alanda herhangi bir bitkisel materyal yoktur.
- Bitkisel materyal kullanımı için uygun ortamlar yoktur.
- Yaya ve araç sirkülasyonu düzensizdir.
- İçe dönük alan olduğundan rüzgârdan korunaklı kısımları vardır
- Belediye binası dış cephe kaplamaları koyu pembe renklidir.
- Bina yüzeyinde yoğun pencere kullanımı görülmektedir
- Alanda herhangi bir donatı elemanı yoktur.

Tasarım Kriterleri

Belediyeler bir arada yaşayan insanların ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile topluma

hizmet eden mahalli kurumlardır. Kanunların izni ile vergiler, genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay, taşınır taşınmaz varlıkların kira, satış vb. gelirleri, belediye meclisi tarafından belirlenen çeşitli hizmet karşılığı alınan ücretler, faiz ve ceza gelirleri, bağışlar vb. etkinliklerden gelir elde etmektedirler. Bu gelirleri; kanunla belirlenen görev ve hizmetlerin yapılması ve yürütülmesinde, her türlü alt yapı bakım ve onarım çalışmalarında, yapılan her türlü sosyal hizmetlerde, tanıtım, ağırlama, temsil giderlerinde, projelerde, görev hizmetlerinin yürütülmesi için yapılan giderlerde vb. kullanırlar. Çalışmaya belediyelerin bu kurumsal misyonundan yola çıkarak gelir elde etmesi ve bu gelirleri halka hizmet etme amacı ile dağıtması” konsepti ile başlanmıştır. Böylece kurumsal kimlik ön plana çıkarılmıştır. Bacon 1975’e göre; tasarım açısından dikkat edilen diğer nokta şehir ile alanı bütünleştirmek amacı ile bir aks oluşturmaktır. Kentin genelinde veya belirli bir parçasında istenilen elemanlar arasında akslar yaratılarak onların görsel olarak birbirleri ile bağlanması gerekmektedir Bir imaj oluşturmak için bir aks yaratmak şehrin belli bir parçasında olabileceği gibi, çok daha küçük ölçeklerde önemli görülecek perspektifler yaratma şeklinde de görülebilir. Bu yaklaşımda bölgenin kurumsal imajını kuvvetlendirme kullanıcı üzerinde olumlu bir etki yaratacaktır. Görsel aks mimari elemanlarla sağlanacağı gibi ağaç dizileri, kolonatlar gibi sürekliliği sağlanabilen elemanlarla da gerçekleştirilebilir (Sarı,2008). Çalışma alanı kent merkezinin batı girişine yakındır. Üniversite kavşağı ve havuz başı güzergâhındadır. Bir imaj oluşturma kaygısı ile mevcut olan bu yol güzergâhında var olan aksın vurgulanmasının gerekliliğine karar verilmiştir (Şekil 2).

Şekil 2 Çalışma alanının içinde bulunduğu aks (Google Earth 2004)

Vurgulanan bu aks ile aynı zamanda Gestalt algılama ilkeleri içerisinde yer alan “denge ile benzeşme ve ayrışma” kavramı yerine getirilmek istenmiştir. Bahsedilen aks başlangıcında ve bitişinde dairesel formlarda su öğeleri bulunmaktadır. Denge ve benzeşme-ayrışma algısal ilkelerini yakalayabilmek amacı ile çalışma alanında su yüzeyi oluşturulması düşünülmüştür. Böylece oluşturulan su yüzeyinin tekrarlar oluşturarak aks boyunca sürekliliği sağlamıştır.

Yine Gestalt algılama ilkeleri içerisinde yer alan “eşbiçimli uyumluluk” ilkesi düşünülerek aks üzerinde biçimsel ilişki kurulmaya çalışılmış ve oluşturulacak su yüzeyinin, iki uçta bulunan su yüzeyi gibi dairesel formda olması gerekliliğine karar verilmiştir. Böylece oluşturulan aksta bütünlük sağlanması amaçlanmış aynı zamanda belediye binası için vurgu oluşturulmuştur.

Alan aks boyunca değerlendirildiği gibi kendi içerisinde de değerlendirilmiştir. Arka planda

bulunan belediye binasının mimari özellikleri ve dokusal özellikleri dikkate alınarak oluşturulan tasarımda kullanıcıların alanı okuyabilmeleri hedeflenmiştir. Kullanılan havuz, dairesel formda kurgulanarak köşeli formlu bina mimarisi ile zıtlık oluşturulmuştur. Zıtlık arka plan ile farklılık oluşturarak algılamada kolaylık sağlamıştır.

Alanda kullanılan Atatürk büstü, merdiven ve havuz kenarındaki çiçekliklerde bina renk ve dokusuna uyumlu olarak pembe renkli doğal taşlar kullanılmıştır. Yapılan bu tekrarlamalar ile alanın bütününde benzer öğeler arasında bağlantı kurulabilmiştir. Kamu kurum çevrelerinde olması gereken planlama ilkelerinden çevresel karakterin korunması bu şekilde sağlanmıştır. Atatürk büstü bina girişine yakın yerde konumlandırılarak tören alanı için uygun alan büyüklüğü oluşturulmuş, alan içerisinde bir sembol olma ve resmiyet kazandırma sağlanmıştır (Şekil 3).

Şekil 3 Atatürk büstü ve tören alanı

Çalışma alanı içerisinde doku ve renk açısından benzerlik oluşturulması hedeflense de tasarlanması düşünülen Atatürk büstü ve bayrak direğinin form olarak havuzdan farklı

olması tercih edilmiştir. Böylece farklılık fark edilmeyi kolaylaştırmış, alan içerisinde görsel olarak hareketlilik sağlanmıştır (Şekil 4).

Şekil 4 Dokusal özelliklerde uyum sağlanmaya çalışılmıştır

Yapılan tasarımda, alan denge-ölçü ve proporsiyon açısından değerlendirilerek bina

ve havuz arasında uyum ilişkisinin kurulması amaçlanmıştır. Tasarlanan havuz, alan

içerisinde vurgu elemanı olarak kullanılmıştır. Mekân içe dönük alan olduğu için kullanılan havuz, açık mekânda olduğundan daha farklı bir ölçek kazanmıştır. Bu durum mekân içerisinde görsel ilişkilerden kaynaklanan algısal bir sonuçtur. Havuz yerinin konumlandırılmasında bu özellik dikkate

alınmıştır. Bina yan kolları arasındaki mesafe, boyutlar ve derinlik değerlendirilerek kurum misyonunun öne çıkarıldığı kavramsal anlam yüklenen havuzun önünden geçen insanlar tarafından daha büyük algılanması istenmiştir ve bu amaçla havuz daha ön plana konumlandırılmıştır (Şekil 5).

Şekil 5 Tasarlanan havuzun önden görünüşü

Havuz etrafında, sağ ve sol bina cephe önlerinde, Atatürk büstü çevresinde ve merdivenlerde oluşturulan yeşil adacıklar ile alanda bitkisel tasarımın yapılması için fırsatlar verilmesi, hem alanın daha estetik algılanmasını hem de kullanılacak bitkilerin ölçek veren canlı materyaller olma özelliklerinden faydalanılarak havuz arkası alanın insan ölçeğinde algılanmasının

sağlanması amaçlanmıştır (Şekil 6). Ayrıca merdiven kenarlarında yapılan çiçek parterlerinin merdivenle paralel kullanılması ile bina iç ve dış mekânı arasında sürekliliğin sağlanmasında etkin rol alması hedeflenmiştir. Ancak alanda yapılan bitkisel tasarım çalışmaları daha sonraki yıllarda belediye tarafından yaptırılmıştır.

Şekil 6 Atatürk büstü ve çevresindeki yeşil adacıklar

Su yüzeyinin hareketliliği, suyun kullanımı ve havuzların kaskatları ile sağlanmaya çalışılmıştır. Alan içerisi ile kaldırım arasındaki kot farkından faydalanılarak arka cephede (Belediye binası tarafı) havuzda iki kaskat, ön cephede (yol tarafı) dört kaskat oluşturulmuştur. Kaskatlar arasında suyun düşüşünü fark ettirebilmek için 20 cm'lik kot

farklılıkları uygun görülmüştür. Suyun yarım daireler halinde alt kota açılması ve akmasının sağlanması ile belediyenin dağıtıcılık kimliği simgeleştirilmiştir. Havuz içerisinde suyun devridaimi için dalgıç pompa yerleştirilmiştir. Üstteki iki kaskatta yerleştirilen nozullarla su hareketlendirilmiştir (Şekil 7).

Şekil 7 Erzurum Büyükşehir Belediyesi havuzu

İhtiyaç duyulduğunda resmi araçların bina girişine yanaşabilmesi ve acil durumlarda kolaylık sağlaması düşüncesi ile caddeden

çalışma alanına doğru 4 m eninde rampa sistemi tasarlanmıştır (Şekil 8).

Şekil 8 Araçlar için oluşturulan rampa sistemi

Yine alanın doğusunda yayalar için basamaklar ve engelli vatandaşlar için basamaklara paralel rampa sistemi konumlandırılmıştır (Şekil 8). Peyzaj mimarlığı çalışmalarında alanın kullanılabilirliğinin sağlanabilmesi için ölçülerin kullanım standartlarına ve antropometrik verilere uygun olması gerekmektedir. Alan tasarımında kullanılacak kaldırım rampalarında eğim en fazla 1:12 ve genişlik ise en az 915 mm olmalıdır ayrıca kullanılacak malzemenin dayanıklı, sağlam ve kaymaz yüzeylere sahip olması gerekmektedir (Belir 2009). Merdivenler için rıht ve basamak eni arasındaki oranın uygun biçimde saptanması çok büyük önem taşımaktadır. Genel olarak doğru oranlar; 12.5 cm rıht-37.5 cm baskıç, 10 cm rıht-43 cm baskıç, 7.5 cm

rıht-60cm baskıç şeklindedir. Dış mekândaki basamaklarda, bir rıht için yüksekliğin en fazla 15 cm olması gerekmektedir. Rıht üstündeki basamakların çıkıntısı 2.5 cm yi, basamak sayısı ise 19'u geçmemelidir. İki döşenmiş alanı birleştirdiklerinde basamakların genellikle aynı kaplama malzemedan olması tercih edilmelidir (Evyapan ve Tokol 2000). Alanın kuzeyinden geçen kaldırım ile cadde arasındaki yükseklik 15 cm ve kaldırım genişliği 200 cm olacak şekilde tasarlanmıştır. Kaldırımdan meydana önüne oluşturulan basamaklara paralel rampa sistemleri ile alan içerisine geçişler sağlanmıştır (Şekil 9). Mekanın girişinde oluşturulan ceplerde de araçların park etmesi için uygun otopark alanları oluşturulmuştur.

Şekil 9 Yayalar için oluşturulan basamak ve rampa sistemi.

Peyzaj mimarlığı çalışmalarında kullanılan döşeme malzemelerinin seçimini etkileyen pek çok faktör vardır, bunlar döşenecek yüzeyin işlevi, taşıyacağı trafik türü, yerel arazi koşulları, malzemenin erişilebilirliği, malzemenin maliyeti ve görsel niteliklerdir. Döşeme malzemesi seçiminde işlevsel gereksinim ve fiziksel görünüş ya da konstrüksiyon yöntemleri açısından değerlendirmeler yapılmaktadır (Evyapan ve Tokol, 2000). Kışların çok soğuk geçtiği kentte gece gündüz sıcaklık farkları oldukça fazladır. Donlu gün sayısının da çok olduğu ilde iklim şartları da göz önüne alınarak alanda kaymayı önleyecek ve ışığı yansıtmayacak 90 cm x 60 cm boyutlarında granit taş kaplama kullanılmıştır. Granit taş kaplama iklimsel etkiler karşısında oldukça sağlam bir malzemedir. Estetik olarak da değerli olan taş ilde çıkarılmasından dolayı maliyeti daha düşük olmaktadır. Ayrıca oluşturulan yol aksında da aynı malzemenin kullanılması ile benzerlik oluşturulmuş ve alan ile bütünlük sağlanmıştır.

Alan içerisinde gerekli olan %3lük eğim bina girişinden rögarların olduğu cadde tarafına doğru verilmiştir. Izgaralar standartlara uygun olarak yola dik ve genişliği en fazla 13mm. olacak şekilde konumlandırılmıştır (Belir, 2009). Zemin; oluşturulan çiçek parterleri ile daha canlı ve hareketli hale getirilmiştir. Havuz etrafında kullanıcıların oturabilecekleri modüler oturma elemanlarına yer verilmiştir. Kış mevsiminin sert ve uzun geçtiği dönemlerde oturma elemanları iç mekâna alınabilmesi için sabitlenmemiştir.

Aydınlatma için su yüzeyi aydınlatması ve giriş aydınlatması uygun görülmüştür. Ancak belediye binası yüzeyi aydınlatması yapıldığı için girişte kullanılacak aydınlatmanın kargaşa yaratmadan sadece güvenlik ihtiyacını karşılayabilecek şiddette olmasına dikkat edilmiştir. Su aydınlatması ise su içerisinde soğuk renkler kullanılarak yapılmıştır (Şekil 10).

Şekil 10. Su aydınlatmasından görüntü

SONUÇ

Kullanışlı ve estetik mekânlar oluşturmak peyzaj tasarımı çalışmalarında ana hedeftir. Başkalarının yaşam alanlarına müdahale etmek, onlara yaşanabilir güzel mekânlar oluşturmak önemli olduğu kadar zor bir görevdir ve bu zorluğun en büyük sebebi insan faktörüdür. Her insan farklı bir dünyadır. Her tasarım, farklı bir dünya yani farklı bir bakış açısıyla hayat bulur. Neredeyse sonsuz seçeneğin sunulabileceği bir noktada elbette ki herkes için güzel olanı yakalamak zordur. Kentsel ölçekte mekân tasarlamak ciddi çabalar gerektirmektedir. Sadece tasarımcının neyi nasıl hedeflediği ile sınırlı kalınmamakta, finansal faktörler, kullanıcı profili, yerel yönetimler ve çevresel faktörler gibi pek çok etken tasarımı kısıtlandırmaktadır.

Kamusal alanlarda estetiği yakalamak için kullanıcıların estetik algılarının değerlendirilmesi önemlidir. Özellikle kentsel mekan tasarımlarında kullanıcıların estetik algılarının tespit edilmesi sağlıklı mekan tasarlanmasında belirleyici olmaktadır. Çalışılan mekân belediye binasının bahçesi

olması itibari ile geniş bir kullanıcı profili ile karşılaşılmıştır. Alan için ilk önce belediye çalışanlarının beklentileri ve daha sonra kullanıcı ihtiyaçları, gözlemlenerek program elemanları belirlenmiştir. Proje yürütücüsünün aynı zamanda belediye çalışanı olması nedeniyle projenin tasarım ve uygulama süreçlerinde, işveren konumunda olan belediye yetkilileri ile sürekli olarak bilgi alış-verişi gerçekleştirilmiştir.

Kentsel tasarımlarda mutlak surette ele alınması gereken başta kimlik oluşturma kaygısı ve kente yakışır alanlar tasarlama çabaları kent bütününde ele alınmalıdır. Gestalt ilkeleri ve temel tasar prensipleri doğrultusunda tasarlanan belediye ön bahçesinin başta kent kimliğinin bir parçası olması, bunun yanında konumu ve işleyişi düşünülerek bulunduğu yol aksını kuvvetlendirmesi ve kenti birbirine bağlayan mekânlar için bütünleyici olması hedeflenmiştir.

Kentsel alan çalışmalarında kent bütünü dikkate alınmalı ve donatılar başta olmak üzere kent bütününde bir standart

yakalanmalıdır. Uygulanan kamusal alan peyzaj tasarım çalışmasında söz konusu mekan her ne kadar kent ile bütünlük oluşturulacak şekilde tasarlansa da bütünlük sadece bahsedilen yol aksı içerisinde sağlanabilmiştir. Bunun nedeni ise kentin beş yerel yönetimden oluşması ve bu yönetimlerin her birinin bağımsız bir şekilde peyzaj çalışmalarında bulunmasıdır. Kent bütününde yapılan tasarım çalışmalarının çoğunda kentin ana aksı dikkate alınmamış ve mekanlar arasında bir birliktelik sağlanamamıştır.

Yerel yönetimlerin kentsel tasarım kararı alırken ortak hareket etmesi zorunludur, ancak alınacak kararlar tasarımın ve tasarımcının özgürlüğünü kısıtlamamalıdır. Kent için uzun vadede değişmeyecek temel tasarım kararları alınırken kentin sosyal ve kültürel yapısı göz önünde bulundurulmalı, oluşturulması gereken tasarım felsefesi, kullanılacak malzeme çeşitliliği ve kent gelişim süreci gibi konular genel çerçevede ele alınmalıdır. Bu aşamada peyzaj mimarları, mimarlar, şehir bölge planlamacıları, sanatçılar, aydınlatma mühendisleri, sosyologlar, politikacılar gibi uzmanlar görev almalıdır. Sürdürülebilir kent kimliği ancak bu şekilde ortaya konulabilir.

KAYNAKLAR

Alper H (2002) Peyzaj mimarlığında ışık ve renk kullanımının Erzurum kenti örneğinde incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi

Atabeyoğlu Ö (2004) Erzurum kentindeki resmi kurum ve lojman bahçelerinin peyzaj mimarlığı açısından incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi

Belir Ö (2009) Mimari erişebilirlik kılavuzu. Özürlüler Vakfı, s 40 İstanbul

Demir C (2006) Kent kimliği geliştirme sürecinde mekansal model tasarımı ve kent planlarının rolü. Planlama 2006/3, 117-122

Derman H (2010) Haliç bütünü içinde Fener-Balat yerleşimlerinin kentsel tasarım ilkeleri ve Gestalt kuramı açısından incelenmesi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi

Erdal İT (2006) Gestalt Kuramının grafik tasarıma etkilerinin incelenmesi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi

Evyapan GA, Tokol AS (2000) Peyzaj tasarımı ders notları, s152 METU Ankara

Kap (2006) Avrupa peyzaj sözleşmesi kapsamında yeşil alan kullanımı. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi

Küçükerbaş EV (2010) Peyzaj mimarlığında tasarım süreci. Peyzaj Mimarlığı Ders Notları İzmir

Sağlar RV (1998) Kamusal mekânlar ve tasarım ilkeleri. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi

Sarı K (2008) Kentsel dış mekan tasarımına kullanıcı merkezli bir yaklaşım. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi

Turan AZ, Altaş NE (2003) Tasarım sürecinde kavram. İTÜ dergisi/a, Mimarlık, Planlama, Tasarım, cilt 2, sayı 1, 15-26

Turan AZ, Bayazıt N (2010) Tasarımda ilk kavramlar üzerine bütünsel bir model. İTÜ dergisi/a, Mimarlık, Planlama, Tasarım, cilt9, sayı 1, 3-14

Uçar TF (2009) Halkla ilişkiler uygulama teknikleri. Açık Öğretim Fakültesi Yayınları

Yıldız D (1996) Peyzaj ile mimarlık-kentsel tasarım ilişkileri ve mimari tasarıma etkileri. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi

